AU THEATRE CE SOIR:

De lotgevallen van onze Sint-Sebastiaansschouwburg van 1750 tot 1827

Emile Rummens

We zuchten al eens dat 'de maatschappij of de politiek wel een theater lijkt', maar het omgekeerde is ook deels waar: theater reflecteert veel van de maatschappij. Zo ook in Gent in de 18de en eerste decennia van de 19de eeuw. Dat leren we uit een op de Ajuinlei gekocht leuk boekje *Revue historique, chronologique et anecdotique du Théâtre de Gand de l'Année 1750 à 1828 par A. Neuville, ex-régisseur,* gedrukt in 1828 (1). Graag vissen we uit dit boekje wat markante feiten en u zal merken hoezeer het theater de politieke evolutie van die tijd reflecteert. We nemen plaats en het doek gaat op.

Waarom in 1828 nog schrijven over voorstellingen van vele jaren terug is me een raadsel; wou die man iets bijverdienen? Of wou hij pleiten voor subsidies om zo een graantje mee te pikken? Of schreef hij het op vraag van burgemeester Van Crombrugghe aan wie hij zijn werk opdroeg als *votre très-humble et très-obéissant serviteur*? Er woedde toen al een polemiek in Gent om het 'bouwvallig krot' van de oude schouwburg, met de pompeuze titel *Grand Théâtre de Gand*, te vervangen door een grootse Opera, het opbloeiend Gent waardig (2). We weten het niet, maar een rode draad in het boekje is toch het chronisch geldgebrek en totaal gemis aan steun vanuit de stad. Het organiseren van voorstellingen was toen een hachelijke, risicovolle zaak en geheel anders dan nu. Waarom?

Hoe werkte het theater in de Sint-Sebastiaansschouwburg in de 18de en eerste kwart 19de eeuw?

Voor een goed begrip: in het boekje wordt met 'theater' bedoeld alle mogelijke voorstellingen in de Sint-Sebastiaansschouwburg, zowel toneel als opera als zang en dans, zowel 'ernstig' (tragediën) als komedies, bals, vaudevilles en allerlei spektakel. De Gilde had immers in 1736 van de stad een octrooi

verkregen met het monopolie voor alle publieke vertoningen of spektakels in Gent. De activiteiten van de Rederijkers en zangverenigingen bleven buiten beschouwing.

Onze schouwburg had, net als in quasi alle steden in de Lage Landen, Frankrijk en Italië, geen vast gezelschap maar 'verpachtte' haar infrastructuur per seizoen aan rondtrekkende gezelschappen '*troupes'* van zangers, acteurs en muzikanten, onder leiding van een directeur. Zo'n *troupe* telde gewoonlijk tien à vijftien zangers (die ook moesten acteren), enige danseressen, één regisseur, één dirigent, enige technici e.d. Orkestleden werden veelal lokaal ingehuurd.

Het waren voornamelijk Franse en soms Italiaanse gezelschappen die rondtoerden, hoewel de Nederlandse groep Snoeck toch regelmatig terugkwam naar Gent. Dit waren allen puur commerciële ondernemingen, die met zo weinig mogelijk middelen een maximale recette via abonnementen en tickets wilden binnenhalen. De directeur verkocht zijn jaarabonnementen per openbaar opbod, maakte publiciteit voor ticketverkoop, enz.… Hij bepaalde het repertoire vooral in functie van zijn beschikbare stemmen en musici. Hij droeg persoonlijk alle risico's en moest alle uitgaven zelf betalen, zo ook aan de Gilde van Sint-Sebastiaan voor het *privilège* dat één seizoen liep. Tot in de Oostenrijkse tijd was dat seizoen overigens erg kort: van oktober tot de dag voor Palmzondag. Was theater in de Goede Week té lichtzinnig? Of vertrokken toen de adel en rijkelui naar hun buitengoed?

Het repertoire in de Sint-Sebastiaansschouwburg.

Het mooie boek *De Opera van Gent* (1993) stelt dat haar voorloper veel succes kende en dat er vaak grote artiesten optraden. Dat was zo vanaf haar opening in 1737 tot de jaren 1780, maar vanaf de Franse tijd ging het bergaf. Het boekje van Neuville, dat vooral de periode van 1790-1828 behandelt, schetst een genuanceerd beeld: middelmatigheid tot soms armoe was troef. De komst van een topartiest was de gelukkige uitzondering op de regel. Kwantiteit was belangrijker dan kwaliteit: vele verschillende voorstellingen per (kort) seizoen, tot soms zes verschillende stukken op twee weken (!), quasi allemaal van nu totaal onbekende componisten, behalve Grétry, Von Glück, Weber en Bellini (3). De meeste stukken waren kort (vaak maar een à twee bedrijven, wat ook op decors uitspaarde). Maar dat was ook vrij logisch: de bloeiperiode van de *grand'opéra* begon pas later, en zo'n klein gezelschap had mensen noch middelen om een grote voorstelling uit te voeren. En welke rol de smaak van het publiek toen speelde weten we niet, maar vermoedelijk wenste het mondaine publiek eerder plezier, verstrooiing, emoties en social entertainment dan cultuur. Dat publiek was wel vrij breed: er waren vijf 'rangen'. Niettemin, de

meeste ongeschoolden vielen daarbuiten, want meer dan 90 % van de voorstellingen was Franstalig. De stad verleende slechts zeer uitzonderlijk enige subsidie. Integendeel hief ze belastingen op de recette of legde allerlei verplichtingen op (infra).

Van het interieur is maar één afbeelding bewaard, vermoedelijk van na 1774 toen de Gilde de galerie boven verbouwde tot derde-rangs loges: zie afbeelding. 1.

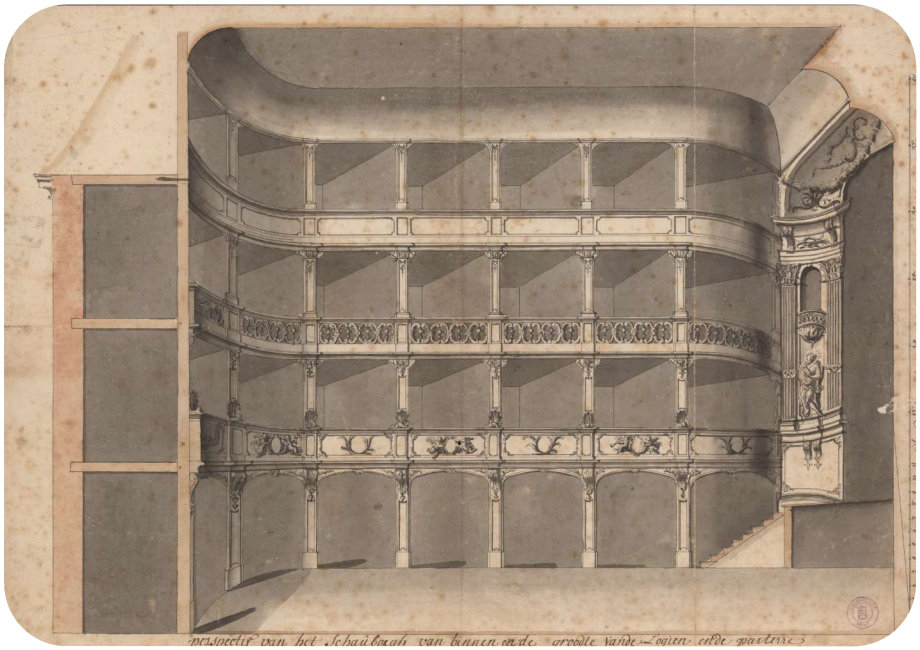

Afb.1. 'Perspectif van het Schauborgh van binnen en de grootte van de Logien en de Parterre' Collectie Archief Gent, IC_AG_L_113_028

Enige notities uit het boekje van Neuville van 1828

Als inleiding klaagt hij de neergang en middelmatigheid aan van alle negen stedelijke theaters in de Nederlanden (dus ook Gent), zelfs bij de *Opéra Royale d'Anvers* of die van Amsterdam. Hij maakt een uitzondering voor de Opera's van Den Haag en Brussel, die klaarblijkelijk wel steun krijgen vanwege Willem I. Over Gent vraagt hij 'om de koordjes van de geldbeurs te lossen'. Hij pleit ook sterk om elk gezelschap eerst grondig te screenen op zijn kwaliteiten

en middelen, vooraleer het een seizoen te verhuren. Kennelijk zijn er daar veel mistoestanden bij.

Gezien de directeurs alle risico's dragen, gaan ze soms op de vlucht voor hun schuldeisers of gaan ze failliet. Als hij een privilège koopt, kan hij die wel doorverkopen of tijdelijk onderverhuren aan derden, die dan in Gent enige gastvoorstellingen opvoeren. Die derden komen vaak van de Munt of een theater in Parijs, wat meer kwaliteit te bieden heeft.

Uit zijn chronologische notities noteren we volgende gebeurtenissen:

In 1760 wordt de eerste redoute gespeeld in de schouwburg, een chic al dan niet gemaskerd bal. Er zullen er nog talloze volgen.

Wegens het overlijden van keizer Frans I in 1765 moet het theater acht maanden (!) sluiten. Mogelijk is er hierop kritiek, want bij het overlijden van Maria-Theresia in 1780 en van Jozef II in 1790 worden alle spektakels verboden voor 'slechts' zes weken.

Er zijn in 1791 zes optredens van koorddansers en acrobaten. Tevens is er het bezoek van onze landvoogd prins Albert-Casimir de Saxe-Teschen. Vier optredens van doctor in de fysica Comus. Wat hij precies demonstreert is niet vermeld, maar mogelijk zijn dat 'experimenten' rond magnetisme, dat dan erg populair is.

De landvoogd Karel van Lotharingen en zijn vrouw bezoeken in 1792 het theater en bal ter gelegenheid van de inauguratie van Keizer Frans II.

Begin april 1793 verlaten de Franse troepen Gent waarna de schouwburg op 14 april een feestelijk bal inricht. De dag nadien is er een buitengewone redoute voor de Duke of York, bevelhebber van het Brits contingent in Vlaanderen. Dat jaar zijn er abnormaal veel bals, concerten en premières. Misschien voelt de adel en rijke burgerij aan dat de Franse revolutie zou overslaan naar Gent? *Après nous, le déluge?*

Het jaar 1794 begint met groot tumult: zangers worden met rot fruit bekogeld omdat ze niet patriottisch genoeg zingen. Eind juni vluchten de directeur met zijn vrouw en de *première chanteuse* voor de oprukkende Fransen en laat hij zijn gezelschap in de steek. Op 4 juli vallen de Fransen Gent binnen. Op 21 september, de vijfde dag van de *Sans-Culottides* (4) en het Vrijheidsfeest, geeft het theater op bevel van de stad een bal ten bate van de armen.

In 1795 dient de toegang voortaan betaald te worden in assignaten. In maart

staken de muzikanten omdat ze al lang hun loon niet krijgen. Ze worden dan maar betaald in assignaten. In juni worden de prijzen met 350 % verhoogd gezien de assignaten in waarde kelderen. Nog in dezelfde maand komt er een extra prijsverhoging! Op 5 oktober is er, op bevel van de stad, een gratis bal en spektakel ter ere van *la Réunion de la Belgique à la France*. Het répertoire wordt aangepast met nieuwigheden zoals *La Veuve du Républicain*, *Le Dévouement républicain*, *le Départ des Volontaires* e.d. Propaganda is van alle tijden…

Op 22 mei 1796 komt er de ordonnantie van het Directoire dat de Sint-Sebastiaansgilde opheft. Dit steunt op de wet van 5 september 1791 die alle burgerwachten en militaire gilden afschaft (zie afb. 2) . Waarom hier vijf jaar verschil op zit, is onduidelijk. Mogelijks heeft het nieuwe bewind de handen vol met 101 problemen en de confiscatie van kloosters en kerken, en wil het die zgn. militaire gilden met hun vele leden uit de rijkere burgerij tijdelijk wat ontzien? Hoe dan ook, op 30 augustus legt de rijke gilde de lijst met al haar activa neer.

Begin 1797 ontvangt het theater feestelijk Bénézech, minister van Binnenlandse Zaken onder het Directoire. Als hoofd van de Staatsveiligheid en Gendarmerie komt hij waarschijnlijk de situatie in Gent controleren. In november beveelt de stad om een feestvoorstelling te houden ter ere van de ondertekening van de Vrede van Campo Formio (waarbij Napoleon zijn successen verzilverde). Maar eind dat jaar vlucht de directeur met zijn gezelschap, waardoor Gent gedurende acht maanden zonder enige vertoning zit. Waarom hij vlucht wordt niet gezegd.

Op 23 april 1798 wordt het geconfisqueerde theater met de hele inboedel en decors publiek verkocht voor 2,3 miljoen livres in assignaten. De koper is citoyen Piers, die eigenlijk optreedt voor een vennootschap van 54 aandeelhouders, allen rijke burgers en nijveraars (5). Deze doen wat nodige renovaties, maar investeren nadien steeds minder in het gebouw. Toch zijn er in 1798-1800 veel premières. Wel moet in september 1798 het theater kort sluiten voor de veiligheid omdat *brigands* het hele departement teisteren. Korpsen van vrijwilligers bekampen hen, de orkestleider is de leider van één zo'n korps.

In 1800 last de Italiaan Franconi in diverse opera's, met veel bijval, scènes in met carrousels en acrobatieën van paarden. Ook in andere jaren is er spektakel met acrobaten, koorddansers, zelfs buiksprekers, schermers, krachtpatsers en goochelaars. Kortom, alles om volk te lokken.

Eind 1800 staken de artiesten opnieuw omdat ze hun loon niet krijgen. De codirecteur wordt nadien door het publiek uitgejouwd en hij vlucht de stad uit.

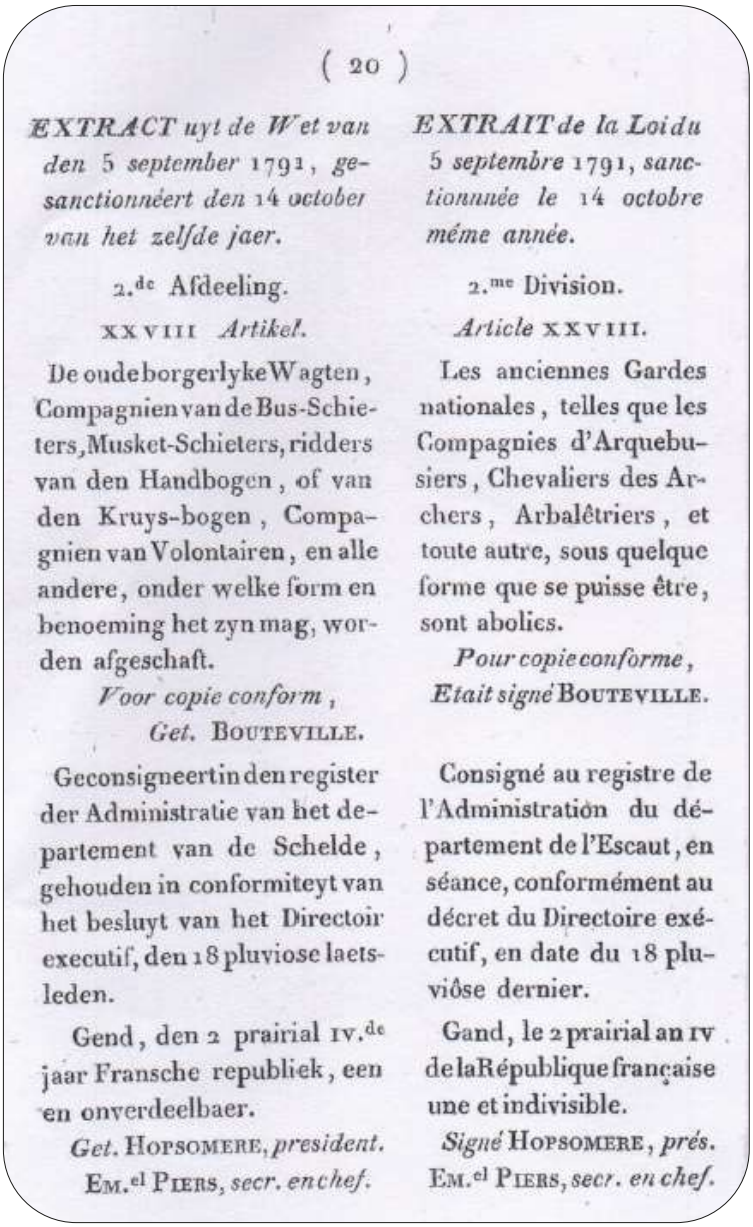

(20)

EXTRACT uyt de Wet van den 5 september 1791, gesanctionnéert den 14 october van het zelfde jaer.

2.de Afdeeling.

XXVIII *Artikel.*

De oude borgerlyke Wagten, Compagnien van de Bus-Schieters, Musket-Schieters, ridders van den Handbogen, of van den Kruys-bogen, Compagnien van Volontairen, en alle andere, onder welke form en benoeming het zyn mag, worden afgeschaft.

Voor copie conform,
Get. BOUTEVILLE.

Geconsigneert in den register der Administratie van het departement van de Schelde, gehouden in conformiteyt van het besluyt van het Directoir executif, den 18 pluviose laetsleden.

Gend, den 2 prairial IV.de jaar Fransche republiek, een en onverdeelbaer.

Get. HOPSOMERE, *president.*
EM.el PIERS, *secr. en chef.*

EXTRAIT de la Loi du 5 septembre 1791, sanctionnée le 14 octobre méme année.

2.me Division.

Article XXVIII.

Les anciennes Gardes nationales, telles que les Compagnies d'Arquebusiers, Chevaliers des Archers, Arbalêtriers, et toute autre, sous quelque forme que se puisse être, sont abolies.

Pour copie conforme,
Etait signé BOUTEVILLE.

Consigné au registre de l'Administration du département de l'Escaut, en séance, conformément au décret du Directoire exécutif, en date du 18 pluviôse dernier.

Gand, le 2 prairial an IV de la République française une et indivisible.

Signé HOPSOMERE, *prés.*
EM.el PIERS, *secr. en chef.*

Afb 2. 'Extract uyt de Wet van den 5 september 1791' Bron: A.Deneuville, op.cit.

De dagen nadien pakken ook zijn beste artiesten de biezen. Schuldeisers blijven onbetaald en de resterende artiesten vormen een onvolledig ensemble om voor eigen rekening het seizoen te voltooien.

Ook in 1802 staken de artiesten, maar de directeur vervangt hen door rederijkers. In november treedt een nieuwe directeur aan, die eerst de prijzen fors verhoogt, maar na een maand al clandestien vlucht, 17.000 francs schuld achterlatend. Weer moeten de artiesten voor eigen rekening verder spelen.

Een zekere Meyer geeft in 1803 een origineel concert door met enkel zijn stem de meeste instrumenten van een orkest na te bootsen, net als allerlei vogelsoorten. In juli komen er artiesten uit Brussel ter voorbereiding van het bezoek van Eerste Consul Napoléon Bonaparte. Op 14 juli wonen Napoléon en Josephine een komedie *Legs* bij, gevolgd door de lange tragedie *Cinna* met de beroemde acteur Talma. Ondanks de verhoogde prijzen stroomt het publiek toe, waarschijnlijk ook om de jonge Consul te zien of bij hem in de gratie te komen. Twee dagen later volgt de opera *Une Folie* en een groot concert, maar de Consul verlaat snel het theater. Het is bekend dat hij liever doorwerkt aan zijn vele plannen dan diners en theatervoorstellingen bij te wonen. In het najaar moet de directeur vluchten voor zijn vele schuldeisers, zodat de musici opnieuw voor eigen rekening verder werken.

Eind 1804 is er een gratis vertoning om de kroning op 2 december van Napoleon I tot keizer te vieren met *la Fête du II Frimaire*, op muziek van Ch. Janssens en tekst van Jean Roelandts, beiden van Gent. Wat later ontstaat er grote hilariteit in de zaal: de nieuwe bas Gonthier doet zijn debuut op scéne, maar deze hoort daar dat de gendarmes hem willen arresteren. Terwijl het doek valt, duikt hij snel weg via de souffleurbak maar de gendarmes duiken hem na! Ze vatten hem en voeren hem naar het theater van Oostende waar hij is ‘gedeserteerd’.

Het gaat verder bergaf met het theater: in 1809 gaat directeur Fémy failliet en wordt hij gevangengezet. Het orkest is eraan voor 37 vertoningen en 8 redoutes. De prefect neemt de uitbating van het theater over, zodat er gratis vertoningen komen bij elke verjaardag van Napoleon en voor de doop van zijn zoon, de koning van Rome. Hij heft wel een extra belasting van 20 % op de recette, ‘voor de armen’.

Vanaf 1814 draait de wind voor Napoleon en ons theater draait mee: op 24 maart is er een gratis opera-opvoering voor de verjaardag van de tsaar. Op 11 april is er ook gratis opera om de bezetting van Parijs en de troonsafstand van Napoleon te vieren. Tsaar Alexander I bezoekt Gent maar niet het theater, wat de Prins van Oranje wel doet. Op Kerstavond 1814 wordt om 19 uur de Vrede

van Gent (*Treaty of Ghent*) ondertekend en al om 20 uur wonen de Britse en Amerikaanse delegaties (deze laatste wordt geleid door John Quincy Adams, de latere zesde president) drie korte opera's bij.

Louis XVIII arriveert in 1815 voor zijn 'honderd dagen' maar, eigenaardig genoeg, bezoekt hij nooit het theater. Is dit beneden zijn koninklijke waardigheid of is de loge niet bestand tegen het gewicht van de erg zwaarlijvige koning? Kort na Waterloo houdt de stad een benefietvoorstelling voor de gewonde soldaten. De opbrengst overtreft de verwachtingen.

De Hollandse periode breekt aan. Het koningspaar van Nederland bezoekt het theater en doneert 400 francs. De dag nadien is er een gratis voorstelling voor het gewone volk. De jaren nadien vereert de Hollandse kroonprins regelmatig het theater met zijn aanwezigheid.

Dat de armoede groot is getuigen de diverse benefietvoorstellingen voor de armen. Ook de artiesten lijden armoede, met veel bitsige ruzies met de directie tot gevolg. In juni 1817 worden de bakkerijen geplunderd, het theater trekt dan amper volk. In 1818 wordt de failliete directeur gearresteerd op de Kouter en naar de Alexianen gevoerd, maar hij komt vrij. De kwaliteit van de vertoningen zakt en de Gentenaars worden kritischer. Ook is de schouwburg sinds 1794 haar monopolie kwijt en groeit de concurrentie van o.a. de meer moderne en comfortabele Parnassus. (6) Quasi alle jaren nadien eindigen met een deficit of een faillissement tenzij er, zoals in 1823, een groot talent uit Parijs als Talma optreedt, waarvoor de mondaine Gentenaars wel nog storm lopen.

Dat artiesten ook maar mensen zijn zien we in het volgende voorval: in 1824 poogt de zanger Nicolo, verbonden aan het theater van Metz, zijn vrouw (prima donna geëngageerd in Gent) bij hem te krijgen. Hij stormt het bureel van de directeur in Gent binnen, maar krijgt zijn geliefde niet vrij. Daarop ontvoert hij haar, wat een ramp betekent voor de programmatie in Gent. Het koppel wordt achtervolgd en de prima donna teruggevoerd naar Gent. Gelukkig vergeeft het publiek haar escapade vlug.

De toestand van de schouwburg verslechtert snel. De verlichting is zo zwak dat in 1827 een toeschouwster in het halfduister van het vierde balkon in de orkestbak valt. Gelukkig overleeft ze die val. De verlichting, sinds 1778 met olielampen, is erg onveilig, alsook die met gas vanaf 1826. Diverse malen ontsnapt de schouwburg aan een uitslaande brand. De verwarming is lamentabel. Men kan enkel een 'lollepot' huren maar abonnees mogen in hun loge zelf een kacheltje installeren met een schouw naar buiten.

Het laatste feest dat Neuville noteert is de terugkomst van het Sint-Ceciliagenootschap, winnaar van de koninklijke muziekwedstrijd in Brussel op 16 juli 1827. De terugkeer naar Gent wordt uitbundig gevierd met o.m. Triomfbogen. Het theater maakt op één dag een aangepaste vaudeville voor de feestelijke ontvangst in de schouwburg. Maar de winnaars krijgen onderweg zoveel erewijn aangeboden dat ze maar om 21u30 toekomen, zodat het feest in het theater dient uitgesteld te worden naar de volgende dag. Neuville noteert een groot applaus, maar stelt dat dit zeker niet de verdienste is van die barslechte vaudeville.

Wat leren we uit deze lotgevallen van de *Grand Théâtre de Gand*?

Het aanbod was enorm gevarieerd waarbij het 'lichte genre' overwegend was, met soms shows die we eerder in een circus zouden verwachten. Lag dit aan de Gentse volksaard? We weten het niet, maar feit is wel dat het Gentse operapubliek tot de jaren 1960 meer geïnteresseerd was in operettes dan in 'zware' opera's.

De organisatie was weinig professioneel, kleinschalig, beperkt in middelen en hoofdzakelijk commercieel gedreven. Vanaf 1800 waren falingen courant. Er was amper controle of steun door de stad. Vergeleken met de huidige stadstheaters en de Vlaamse Opera, met hun grote vaste gezelschappen, hun talrijke vaklui, apart artistiek management en ruime subsidies, is dit een hemelsbreed verschil. En waar toen het theater de politieke evoluties volgde (of verplicht werd die te volgen), is dit nu gelukkig niet meer het geval.

Eindnoten:

(1) Gedrukt in juli 1828 bij J.-N. Houdin, Cataloniëstraat en verkocht door juffrouw Mestre, Veldstraat 16. Totaal 242 pagina's. Bib. UGent. Gedigitaliseerd door en raadpleegbaar via Google. Dit boekje bevat ook de namen van alle zangers en acteurs over 1815-1828

(2) De schouwburg werd gebouwd door Bernard de Wilde voor de Gilde in 1736-37, op grond aan de Kouter van de vroegere Stadschouwburg die in 1715 afbrandde. De schouwburg kende aanvankelijk veel succes bij de mondaine Gentenaars. 'Zien en gezien worden' waren belangrijk. In 1774 werd een vierde galerij bovenaan bijgebouwd zodat er 1.033 toeschouwers binnen konden. Maar comfort, onderhoud en verwarming lieten steeds meer te wensen over, zeker na de con-fiscatie door de Fransen, waarna het theater verkocht werd in 1798 aan Gentse notabelen die er na renovatie steeds minder in investeerden. De verlichting met eerst olielampen en later gas-lantaarns was brandonveilig. Al in 1813 was er sprake van een nieuwe opera op het toen lege Recollettenplein. Vanaf 1817 ontstond een ware polemiek waarbij de schouwburg een 'smerig, onverwarmd krot' heette. Mogelijks speelde dit boekje van Neuville van 1828 een rol in deze discussie. Toen werden al plannen gesmeed maar de Belgische revolutie bevroor tijdelijk dit proces. De gemeenteraad van 22 april 1835 besloot de oude

schouwburg te slopen; zij sloot op 18 maart 1837, exact 100 jaar na haar inhuldiging. Voor deze polemiek en complexe ontstaans-geschiedenis van de nieuwe opera verwijzen we naar het boek De Opera van Gent.

Over het gebouw van de Sint Sebastiaansschouwburg is in Ghendtsche Tydinghen 1977, nr. 1, p. 17-21 geschreven.

(3) Samen met Boieldieu zijn die namen nu enkel nog bekend bij opera-kenners en worden hun stukken nog amper uitgevoerd maar hun faam duurde tot in de 19de eeuw, zodanig dat hun namen in de cartouches van de huidige Opera en deels op de muziekkiosk op de Kouter te lezen zijn.

(4) De Franse revolutionaire kalender, in voege van 1793 tot 1805, was gebaseerd op een week van 10 dagen en elke maand telde 30 dagen. Het jaar telde dus 360 dagen, maar om geen verschil met het reële jaar van 365,25 dagen te krijgen werden vijf 'extra' dagen ingelast als feestdagen ter ere van de Vrijheid enz. Deze vijf feestdagen werden Sans-Culottides genoemd.

(5) In feite de vennootschap 'Piers et Cie', opgericht in 1797 door 54 aandeelhouders (andere bronnen spreken van 51 vennoten) o.l.v. Emmanuel Piers de Welle, advocaat. Andere vennoten waren de 'nouveaux riches' en nijveraars van die Franse periode, zoals Lieven Bauwens. Doel van de vennootschap was de eigendom en exploitatie van het theater te verwerven.

(6) De Parnassusschouwburg werd rond 1789 gebouwd door de rederijkerskamer 'De Fonteine' als ruime en modernere toneelzaal bij de Parnassusherberg, op de hoek van de Oude Houtlei en Schouwvagerstraat. De Fonteine verhuurde haar zaal ook aan andere gezelschappen. Dit was een inbreuk op het octrooi van de St. Sebastiaansgilde die daarom in 1793 een proces inspande maar dit doofde uit omdat de gilde afgeschaft werd. De Parnassus was populair en herbergde o.a. de Gentse Opera tijdens de bouw van de Opera. Na de opening van de Minardschouwburg werd de Parnassus meer een zaal voor dans, zang, fanfares maar ook meetings van stakers, politici enz. De zaal werd afgebroken begin de jaren '50. Voor meer info, binnenzicht en gevel: zie Ghendtsche Tydinghen 1993 nr. 1 blz 15-21 en nr 4 blz 203-206.

Literatuur: (buiten voornoemd boekje) :

- De 4 Gentse Hoofdgilden, Beatrix Baillieul, Stad Gent 1994

- De Opera van Gent. Diverse auteurs o.l.v. J. Decavele, Lannoo 1993

[Emile Rummens, lic. economie UGent en PUB Vlerick, werkte als bankier bij KBC. In Gent gaat zijn interesse vooral uit naar de rijkdom aan bouwstijlen. In de geschiedenis, vooral naar de periode 1790-1835 met talloze veranderingen van regime, wetten, economie enz. Zijn favoriete plekken in Gent zijn de St.-Niklaas- en de St.-Jacobskerk.'Gent werd mooi niet door koningen gebouwd maar dankzij burgers en ambachten. Daarvan getuigen deze kerken.' Ook het stemmige begijnhof O.L.V Ter Hoyen en de bloemenmarkt op de Kouter zijn favoriete uitstapjes.